

ning van het leerstuk der Gemeene Gratie uit de Chr. Geref. Kerk is gezet.

Hij noemt het een verblijdend teeken, dat het vraagstuk der Gemeene Gratie ook in Nederland opnieuw de aandacht trekt.

Hij tracht dit te bewijzen, door te vermelden, dat hij met iemand in Groningen daarover gecorrespondeerd had, en dat zijn oom in Groningen hierover een schrijven opgezonden had aan de Ned. „Wachter”. Ten derde, dat een zuster hem medegedeeld had, dat De van Munster dit onderwerp op een predikantenconferentie zou behandelen. Dan nog een schrijven uit „De Reformatie”, wat eigenlijk niets anders is dan een verdediging van het leerstuk der Gemeene Gratie, en ten slotte nog een antwoord op een schrijven van Dr. Rietberg te Maassluis. Dit moet nu den indruk wekken bij de lezers van de „Standard Bearer”, dat men in de Geref. Kerk van Nederland ook al aan 't wankelen is omtrent deze waarheid!

Ik kan natuurlijk niet beoordeelen, in hoeverre de schrijver in de „Maas- en Scheldebode” (ondertekening: „Je Amerikaanse vriend”) al of niet volledig weergeeft, wat de Hoeksema zegt, en ik kan er ook niet over gaan debatteeren dus. Ik lees de „Standard Bearer” niet. Maar als het waar is, dat in Nederland de gemeene gratie niet meer als een algemeen erkende waarheid wordt voorgesteld, dan geloof ik, dat tegenspraak zonder meer volstaan kan. Dat op sommige punten een enkele om nadere bezinning (ten aanzien van de grondslagen) vroeg, kan slechts toegejuicht worden (omdat het noodig is), maar het bewijst, dat men des te meer aandacht aan de kwestie zelf geeft. En dat, ook al wil men de verhouding tusschen Christus en de gemeene gratie, of die tusschen algemeene en bijzondere genade, alsmede die tusschen heilspaan en de middelen van zijn verwezenlijking, nog nader bezien, daarmee het element van genade en van rijkdom niet wordt geëlimineerd uit het „leerstuk” der gemeene gratie.

„De bruidegom komt”.

Onder het opschrift „Een huwelijk in het Morgenland” schrijft het blad „het Morgenland — Le Levant” o.m. het volgende:

De trouwdag kwam nader en tot mijn groote verbazing begonnen de feestelijkheden 's avonds om half negen, wat voor het Oosten zeer laat is. Tijdig ging ik er heen; op straat werd het reeds donker, de kooplieden hadden hun winkeltjes gesloten, bijna geen mens was er te zien. Toen ik kwam waren er reeds enkele gasten aanwezig. Men wees mij een eereplaats aan en ik wachtte op de dingen, die komen zouden. Het zag er nog heelmaal niet naar uit, of er een trouwpartij plaats zou hebben, niets feestelijks. Mannen waren bezig een prachtig Oostersch tapijt tegen den muur te spijkeren; anderen onderhielden zich — langzaam ging de tijd voorbij. Mechanisch bekeek ik het patroon van het tapijt — ik was vermoeid en ook ietwat ongesteld, dat ik zooveel kostbaren tijd verloor met wachten. Doch er was nu eenmaal niets aan te doen, ik was uitgenodigd en moest wachten — precies als de anderen. De tijd ging langzaam voorbij, het werd negen uur, de predikant kwam en ook hij wachtte — alsof het vanzelf sprak. Plotseling weerklinkt er een luid geroep, een zee van licht doemt uit de verte op: „De

bruidegom komt!” Hij kwam, begeleid door zijn vrienden, die allen een brandende kaars droegen; welk een blijdschap, een gevoel en gejuich. — Eigenaardig, die zee van licht in den donkeren nacht. — „En te middernacht geschiedde er een geroep: „Zie, de bruidegom komt”, „en die gereed waren, gingen met hem in tot de bruiloft”, stond plotseling voor mijn geestesoog. Direct daarop begonnen de plechtigheden. Allen waren als 't ware geëlectriseerd van blijdschap.

Later, aan het einde van het artikel:

Toen ik later in het nachtelijk uur door de donkere straten naar „Bethesda” ging, begreep ik de gelijkenis der tien maagden beter dan ooit te voren. Was het wel zoo erg verwonderlijk, dat zij bij het wachten waren ingeslapen? Het inslapen was ook niet het ergste, maar wel, dat vijf van haar geen olie voor hare lampen in voorraad hadden.

Dra komt de Bruidegom:
Gaaf, snelt Hem vrolijk tegen.
Steekt uwe lampen aan,
Haast is de nacht voorbij.

Kloos en Van Eeden.

Onder het opschrift „Humanisme en Christendom” merkt de Le Colnre op in „Bergen op Zoomsch Kerkblad”, en dan onder herinnering aan wat de catechismus zegt over ons „ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed”, tenzij door wedergeboorte (goed in theologischen zin):

Aan deze dingen werd ik dezer dagen in 't bijzonder herinnerd door een zeer-te-waardeeren artikel van een der bekendste letterkundige critici in ons vaderland, Henri Borel, waarin hij de persoonlijkheid van de twee groote mannen van de beweging van '80 (zal ik maar, kortheidshalve, zeggen) ter sprake bracht, naar aanleiding van een zeer inferieur artikel in het lijfblad van den eerste, Willem Kloos, verschenen, over den tweede, door mij bedoelde, nl. Frederik van Eeden.

Aan beide valt de groote tegenstelling van Humanisme en Christendom al heel scherp te demonstreeren. Kloos is de trotsche en altijd-felle, eigen-wijze, van zich zelf wanhopig-hoog-voelende humanist. Zijn, hoe moet ik 't goed uitdrukken, kunstbezetenheid heeft wel waarlijk abnormale vormen aangenomen. Om dat te bewijzen, behoeft men nog geeneens zijn toevlucht te nemen tot dien overbekende versregel, waarmee het vijfde sonnet van zijn eerste verzenbundel begint:

„Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten”.

Al zijn uitingen, vooral in de laatste jaren, waarin van een waarachtig-poëtische productie geen sprake meer is, wijzen in die richting, zooals ook Henri Borel in zijn al-gehoemd artikel aantoonde (in „Het Vaderland” van 1 Dec. jl.).

Terwijl door heel het werk van Frederik van Eeden steeds de draad geloopt heeft van het religieuze verlangen, hij was, op zijne wijze, een God-zoeker van zijn jonge jaren af aan. Hij heeft nooit genoeg gehad aan „de kunst om de kunst”, maar onafscheldelijk daarmee verbonden gezien de ethische waarden. Na al zijn tasten en zoeken heeft hij dan ook eindelijk gevonden en is, zooals bekend, enkele jaren geleden overgegaan naar de R. K. kerk.

Nu is het erbarmelijk te letten op den smaad, hoon en verachting, die dezen man geworden zijn en nog steeds geworden van de zijde der aanbidders van het

bedoelde: Hij deed dat om de gedachten van elks hart te openbaren. Om verharding te demonstreeren, waar ze reeds was, en om bekeering te werken, waar zich een hart tot luisteren zet in gewilligheid tot ontvangst der zuivere woorden Gods.

Zoo ligt er een dubbele taak. Eenerzijds is de roeping „het hart van dit volk vet te maken”. Let er op, het gaat over DIT volk. Het vleeschelijke volk, het volk, dat toch reeds een „vet hart” heeft d.w.z. ongeloovig is. Anderzijds, — er is ook een ander volk, en dat wil Christus gaarne op zijn woord gelooven. Het laat de „vetlaag” van zijn hart — om in de bijbelsche beeldspraak te blijven — wegsmeden, geeft zich onvoorwaardelijk aan Christus over, en ontdekt dan naar de maat van zijn geloof, in Christus niet den gedachten-verberger, doch den gedachten-openbaarder.

Voor dat tweede volk moet Hij zelf de sleutel zijn ter verklaring van alle gelijkenissen. De kinderen van dit geestelijk zaad bekijken de bijzonderheden van zijn onderwijs in het licht van de hoofzaak, den omtrek zien ze uit het standpunt van het middelpunt van den cirkel der waarheid; het onbekende drijft hen uit naar den Bekende en Beminde; hebben zij „een” woord, dat als een keisteen op hen weegt, dan gaan zij met dat „woord” naar HET Woord toe, ja, naar Hem zelf, en bidden: verklaar U nader. En zou Hij hun gebed niet hooren? Ja, Hij verhoort hen wel; de verlegen kinderen, die den Raadsel-meester zelf de oplossing komen vragen, ze hebben hun loon niet weg. Hij geeft hun een nog helderder openbaring, die de vorige raadselen oplost, een openbaring, die den sleutel der wijsheid, van God gesmeed, in hun bevende handen legt, zoodat de deuren van Gods huis en van het paleis der Opperste Wijsheid er één voor één mee open gaan. Hij heeft hen zeer zwaar aan 't werk gezet door moeizame raadselen, doch hun loon kwam met Hem mee.

Maar nu dat eerste volk?

Maar nu dit ongeloovige volk?

Ach, al krijgt het nog zoo'n helder licht, het heeft toch liever de duisternis. Het is vijand van het licht. De onherboren persoonlijkheid kiest te-

hooggelooft humanisme, van degenen, die de Kunst beoefenen (vooral met 'n groote KI) om de Kunst. Wat in het genoemde maandblad „De Nieuwe Gids” van Nov. is verschenen, daarin opgenomen door Kloos en gericht tegen Van Eeden, is zoo infaam en verachtelijk, dat de andere redacteuren zich genoodzaakt gezien hebben publiek het verschijnen ervan te betreuen. Wij willen ons nader in dit zeer onverkwikkelijk gedoe niet begeven, het raakt ons ook niet. Alleen maar ziehier, waartoe de man, die geen woorden genoeg vinden kan om duidelijk te maken, wat voor een buiten-gewoon diep- en teer-voelend mensch hij toch wel is (hij is nu al jaren lang bezig deze dreun te zingen in zijn, litterair-gesproken, droevige z.g. „Binnengedachten”) waartoe deze humanist-bij-uitstek gekomen is: het laten plegen met zijn goedvinden, van 'n allerlasterlijken aanval op zijn ouden vriend, die, ook al, om wat hij eens aan Kloos gedaan heeft, in diens zeer benarde levensomstandigheden, anders aan hem verdiend had. Hier blijkt, over alle artistieke gaven en qualiteiten heen, de vreeselijke waarheid van het „geneigd tot alle kwaad”. Kloos heeft er eens van gezongen, dat hij door het leven gaan wilde „hoog in Haat (tot weer op de hoofdletter). Die wil tot haren heeft hij, toch al meer dan 70 jaar oud, nog niet verloren, zelfs niet tegenover zijn toch ook al bijna 70-jarigen vroegeren vriend.

Van dezen vriend ken de hooghartige, fel-batende Kloos anders nog wel wat leeren, ook, wat deemoed en liefde is. En zoodoende dan ook nog, wat Christendom is, met name nu onontbeerlijk, in den klimmenden armoe-stand van zijn leegen, ouden dag. Het verschil tusschen Kloos en Van Eeden, Humanisme en Christendom komt wel heel sterk uit, als ge het volgend gedicht, een van de laatste verzen van Van Eeden, plaatst tegenover den laaghartigen, verachtelijken aanval, die Kloos in zijn „N. Gids” heeft laten doen op Van Eeden, een gedicht, dat (naar Borel opmerkt) kennelijk tot zijn vroegeren vriend Kloos is gericht:

„Laat mij nog eenmaal U met zachtheid noemen
mijn vriend van jaren her, eens zoo nabij,
Wat ben ik, dat ik tegen U zou roemen?
Wie pleit mij van der hoogmoed zonde vrij?
Verteederd is mijn hart, mijn lippen beven,
hoe vluchtig is ons nietige bestaan!
Laat in 't eenmaal nog mijn vriendenhand U geven —
wij waren beiden offers van den Waan.
Hoe hebben wij gedoeld, geliefd, geleedert!
Nu staan wij beiden aan des grafkuis rand
Vergeef wat U mijn woorden lijden deden
tot weerzien dan — in 't beette Vaderland!”

„Bijzonder bepaald”.

De J. Mulder schrijft in „Leeuwarder Kerkbode”:

Ik herinner mij nog goed, dat wijlen De Hoekstra van Arnhem eens in de „Geldersche Kerkbode” jaren geleden vertelde van een moeder, die tot zekerheid was gekomen, dat haar kind in den hemel was, omdat zij zoo bijzonder bepaald was geworden bij wat er in Ps. 19 staat in vers 3 (herijnd):

Zij heeft haar zwaai en spoor,
Den ganschen hemel door.

Dat dit van de zon staat gemeld, begreep die moeder niet en aan de beloften van Gods genadeverbond had zij geen vat.

Wie een beetje van dergelijke menschen afweet, ver-

gen Christus en tegen Zijn waarheid, en ontdoet zich daarom van alles, wat zij nog heeft verstaan uit Zijn onderricht.

Ook tot die menschen komt nu de masjaal.

Want in de wereld krijgt ieder ten slotte wat hij hebben wil. Indien de honger van den zwaar geplaagden oudtestamentischen Prediker, die immers, boven den cirkelgang van menschelijke wetenschap en van menschelijk onderzoek uit, den boog der volstrekte, ontwijfelbare, waarheid wilde grijpen — indien deze honger door Christus niet gestild wordt, dan is Christus ijdel. Dit is de ééne zijde van de waarheid omtrent Jezus Christus. Maar nu de keerzijde van dezen waarheidspenning; wanneer dan ook het volk, dat Hem ontmoet en hoort, liever met den Prediker hongerigen wil, dan dat het door Christus' brood verzadigd wordt, dan is dit verkiezen van den honger boven het brood, en van den viciuezen cirkel der „natuurlijke” wereld van slechts „algemeene” openbaring boven de rechte lijn der „bijzondere” geopenbaarde waarheid, een gruwelijke zonde, die het oordeel in zich draagt, ja, die Gods oordeel van boven losroep uit zijn schatkamer.

Alzoo komt Christus met den masjaal de wereld in. Hij is de raadselwerper. Hij is dat althans óók. En ook al door die raadselspreuken komt Hij openbaar, als de groote schifter, als het goddelijk gericht.

Want de masjaal is óók een instrument van het gericht.

Doch spreken wij daarover in 't volgend artikel.

K. S.

*) Wij bedoelen den schrijver van het boek: De Prediker.
(Wordt vervolgd).

Corrigenda.

In het artikel van verleden week, kolom 1, regel 21 v.o. stond: Hij heeft nooit niets verdrongen. Lees: Hij heeft nooit iets verdrongen. — In kolom 6, regel 12 v.b. stond: Dat was het uurwerk. Lees: Dan was het uurwerk. — Kolom 6, regel 26 v.o. staat: Judas verdringt in eigen taal. Lees: in eigen ziel.
K. S.

Christus, ach ja, dat is een doodelijke smart, een ruwe aansluit op mijn rondgang over de terreinen van de kernis der ijdelheid.

Maar de masjaal in den mond van Christus zelf, zeker, die is óók wel een stekende pijn, doch dan een pijn, welke de geneesmeester ons oplegt, niet om te dooden, maar om te genezen. Een opwekken — kunstmatig — van den honger, opdat ik roepen zou te rechter tijd om brood.

Men moet dan ook over den masjaal, als één van de zelfopenbaringsmiddelen van den Christus, niet heen gliden. Het pleit eigenlijk niet vóór ons christelijk denken, dat men, sprekende over de openbaringsmiddelen, waarvan zich God bedient, wel breede verhandelingen schrijft en beschouwingen geeft over den droom en over den diepen slaap, en over het gezicht, en over de verschijning of theofanie, als even zooveel openbaringsmiddelen van God onder het Oude Testament, en dat men zoo weinig plaats inruimt in zijn gedachten aan den masjaal van Christus.

Dit pleit, zeggen wij, niet vóór ons. Want de masjaal blijft toch eigenlijk op die manier een groot raadsel. Niet alleen om den inhoud, maar ook reeds door het feit van zijn bestaan. Maar als wij dat raadsel laten liggen, dan heeft het ons geoordeeld; want het bedoelt juist, ons wakker te prikken. Waarom, zoo laat het ons vragen, waarom spreekt Christus in bedekking; waarom in raadselspreuken, die geen duidelijke rede van zich geven, doch iedereen maar laten tobben, zonder dat hij ooit er uit komt? Christus is toch de hoogste profeet? Hij is immers in heel de wereld de ééne, die in den meest volstrekten zin de roeping heeft, de taal te gebruiken om Zijn gedachten, Gods gedachten, bekend te maken? Waarom spreekt Hij juist in gelijkenissen, die onverstaabaar zijn, waarom in raadselspreuken, die niemand houvast geven?

Op deze vragen kan alleen de Christus zelf het antwoord geven.

En Hij heeft dat gegeven.

Hij heeft eens aan Zijn discipelen, toen zij Hem interpeleerden over die opzettelijke verberging van Zijn gedachten in raadselvorm, dit antwoord gegeven, dat Hij dat deed, gelijk Jesaja dat

staat,
len h
is.

Da
een g
die in

Da

I

hou

wo

Lee

ge

aa

He

en

gar

voo

te

jo

en

E

wat

V

in

toe

ben

wer

gin

Lat

N

T

cat

me

I

uit

O

zo

d e

Bij

zjn

Ga

de

wit

Da

hier

wil

A

bizon

geoch

filosof

maker

Wie

bracht

doceer

van th

wel re

denker

goed t

onders

Amste

Hier
pelijk
Knap

Heden
KOK te

RAI

inzake

PROM

THEOLOG

van de
Theol. S
nerale Sy
ref. Kerk
in 1930
te komer

Klein kw

— Pl

„DE REF

en een

in een

Big-I

IS EEL